

СТЕПАНЕНКО

Владислав Олегович

stepanenko@donnuet.edu.ua

УДК 338.47 (338.2): 656.611

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ УПРАВЛІННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ МОРСЬКОЇ ТРАНСПОРТНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИEURO-INTEGRATION DETERMINANTS OF MARITIME TRANSPORT
INFRASTRUCTURE COMPETITIVENESS MANAGEMENTаспірант, Донецький
національний університет
економіки і торгівлі імені
Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий РігDOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2020.5.7>**STEPANENKO Vladyslav Olehovych** – postgraduate student, Donetsk National University of Economics and Trade after Mykhailo Tuhon-Baranovskyy

У статті представлено теоретичні аспекти сутності та змістового наповнення поняття «детермінант» та розглянуто класифікації детермінантів управління конкурентоспроможністю. На підставі контент-аналізу літератури визначено детермінанти управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури. За допомогою методу морфологічного аналізу було визначено євроінтеграційні детермінанти управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури, які поділені за напрямками, а також виділено їх в межах конструктивного та деструктивного характеру.

* * *

В статье представлены теоретические аспекты сущности и содержательного наполнения понятия «детерминант» и рассмотрены классификации детерминант управления конкурентоспособностью. На основании контент-анализа литературы определены детерминанты управления конкурентоспособностью морской транспортной инфраструктуры. С помощью метода морфологического анализа было определено евроинтеграционные детерминанты управления конкурентоспособностью морской транспортной инфраструктуры, которые разделены по направлениям, а также выделены их в пределах конструктивного и деструктивного характера.

* * *

Introduction. Important in the process of European integration is determinants of maritime transport infrastructure competitiveness management with modern European requirements for improving provision of efficient technology services in maritime transportation. Scilicet necessary harmonization of economic processes and their compliance with European and world standards, however, when maritime transport infrastructure interacts with the external environment there is a certain contradiction between need to integrate into the international economy, on the one hand, and ensuring effective domestic economic integration protecting national interests, on the other hand.

The purpose of the paper is to identify the determinants of European integration that affect the management of the competitiveness of maritime transport infrastructure.

Results. Based on the literature content analysis, the determinants of managing the competitiveness of maritime transport infrastructure are determined. Using the method of morphological analysis, it was determined euro-integration determinants competitiveness management marine transport infrastructure which are separated by directions and also allocated them within constructive and destructive nature.

Conclusion. Having formed a look at the main determinants of managing the competitiveness of maritime transport infrastructure, it should be noted that, despite importance of each determinant separately, an integral condition is their integrated interaction which affects the provision and increase of competitiveness of the studied area. The results of the study indicate that the European integration determinants of managing the competitiveness of maritime transport infrastructure is one of the most important characteristics that is used to establish conceptual frameworks and form an effective methodology for managing the competitiveness of maritime transport infrastructure.

Ключові слова: детермінанти, конкурентоспроможність, управління конкурентоспроможністю, євроінтеграція, євроінтеграційні детермінанти, морська транспортна інфраструктура

Ключевые слова: детерминанты, конкурентоспособность, управление конкурентоспособностью, евроинтеграция, евроинтеграционные детерминанты, морская транспортная инфраструктура

Keywords: determinants, competitiveness, competitiveness management, Euro-integration, Euro-integration determinants, maritime transport infrastructure

ВСТУП

Набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 р. має велике значення для морської транспортної інфраструктури (МТІ) та співробітництва з країнами-членами ЄС і, загалом, для нових перспектив розвитку морської транспортної інфраструктури України. Важливим у процесі євроінтеграції є детермінанти управління

конкурентоспроможністю МТІ з урахуванням сучасних європейських вимог щодо вдосконалення надання послуг та ефективних технологій у транспортуванні морським транспортом. Тобто необхідна гармонізація економічних процесів та їх відповідність європейським та світовим стандартам, але у взаємодії МТІ із зовнішнім середовищем виникає деяка суперечність між необхідністю інтегруватися у міжнародну

економіку, з одного боку, та забезпеченням ефективної внутрішньоекономічної інтеграції, захистом національних інтересів, з іншого.

МЕТА роботи – визначення євроінтеграційних детермінантів, що впливають на управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури на підставі морфологічного аналізу.

Формування детермінантів, що впливають на управління конкурентоспроможністю присвятили свої праці як вітчизняні, так і закордонні науковці, такі як Б.А. Райзберга, Р.А. Фатхутдинова, М. Портер, В.В. Кривіцька, О.Є. Кузьмін, І.Г. Кадирус, Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, Л.Л. Антонюк, Т.М. Борисова, Ю.О. Хваль, О.І. Драган тощо. Незважаючи на значну кількість наукових праць із досліджуваної проблеми, подальшого розвитку потребують теоретичні аспекти визначення євроінтеграційні детермінанти управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

З метою вирішення наукових завдань у роботі використовувалися такі методи дослідження: узагальнення та систематизації (для визначення сутності поняття «детермінант» та детермінантів управління конкурентоспроможністю), групування та класифікації (систематизації євроінтеграційних детермінантів управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури), графічні методи (візуалізації теоретичних та практичних положень), абстрактно-логічний та комплексний (для формулювання теоретичних висновків та узагальнень).

РЕЗУЛЬТАТИ

Слід зазначити, що дефініція «детермінант» є універсальною і широко застосовується у багатьох сферах науки, тобто із загальної точки зору поняття «детермінант» розглядається як «фактор (або елемент), що обумовлює те чи інше явище» [1], «виступає на початку і фактором будь-якого явища чи процесу» [2] або трактується як «причина, попередня умова, що приводить до деякого певного результату» [3].

Так, термін детермінант походить від лат. *determinans* (род. п. *determinantis*) – визначальний, домінуючий вплив або основний фактор [4]. Згідно з Л.Л. Нелюбін детермінант – це «визначальник основних явищ та процесів» [5]. Детермінанта – це «визначальна ознака якогось об'єкта; подія, явище чи риса, яка здійснює безпосередній вплив на іншу подію чи інше явище і (чи) визначає її» [6, с. 166]. Детермінант – «умова, причина, фактор, що визначають будь-який процес, будь-яке явище» [7, с. 98]. Тобто, детермінанти – це фактори, що є багатовимірними умовами, які призводять до певного результату, водночас кожна детермінанта виступає умовою наступного фактору і наслідком попереднього фактору.

Контент-аналіз літератури [8, с. 49; 9; 10, с. 86-87] засвідчив, що існує велика кількість класифікацій детермінантів, що впливають на управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури, але найбільш загальними, проте місткими критеріями класифікації детермінантів, що впливають на управління конкурентоспроможністю об'єкта як керованої

системи є зовнішні та внутрішні, похідні та базисні, загальні та спеціальні. Тому, було сформовано детермінанти, що впливають на управління конкурентоспроможністю МТІ наступним чином: за принципом відношення до суб'єкта (внутрішні та зовнішні), за принципом походження (похідні та базисні) та за принципом спеціалізації (загальні та спеціальні).

Систематизувавши детермінанти, що впливають на управління конкурентоспроможністю МТІ за трьома принципами можна застосувати метод морфологічного аналізу, даний метод відрізняється від звичайних ієрархічних класифікацій тим, що сприяє поєднанню різних класифікаційних характеристик в одній системі [11]. Відносно до цього методу, кожна ознака відповідає переліку визначальних детермінантів за цією ознакою (компонент), які взаємно незалежні, формуючи певний набір визначальних детермінантів конкурентоспроможності МТІ [11].

Відповідно до побудови морфологічного ящика є три принципи, за якими варто здійснювати класифікацію детермінантів А, В, С, де А – це за принципом відношення до суб'єкта, В – за принципом походження та С – за принципом спеціалізації, кожна детермінанта володіє певним числом (n) різних незалежних властивостей. Так за принципом відношення до суб'єкта: A_1 – зовнішні та A_2 – внутрішні; за принципом походження: B_1 – базисні та B_2 – похідні; за принципом спеціалізації: C_1 – загальні та C_2 – спеціальні. Множини А, В і С формують відповідні компонентні ознаки. Загальна кількість альтернативних рішень проблеми дорівнює добутку варіантів по кожній компоненті, тобто $2 \times 2 \times 2 = 8$ груп детермінантів.

Зазначені вісім груп детермінант включають:

1) зовнішні базисні загальні (загальна політична ситуація у країні; рівень розвитку господарства загалом; науково-технічний потенціал країни; нормативно-правове забезпечення; соціально-економічна ситуація; зовнішньоекономічна стратегія країни; географічне розташування тощо);

2) зовнішні базисні спеціальні (доступ до зовнішньоекономічних кордонів; інвестиційна привабливість, пріоритети розвитку та модернізація МТІ тощо);

3) зовнішні похідні загальні (залучення до міжнародної торгівлі; залучення у міжнародну конкуренцію; рівні та конкурентні умови для впровадження господарської діяльності та отримання послуг; принципи європейської та міжнародної транспортної політики; впровадження інновацій тощо);

4) зовнішні похідні спеціальні (висококваліфікаційні кадри в сфері МТІ; участь у інтеграційних об'єднаннях та міжнародних організаціях у сфері морської транспортної політики; принципи міжнародної та європейської політики у сфері МТІ; міжнародні угоди про співробітництво у сфері МТІ тощо);

5) внутрішні базисні загальні (організаційна структура; система управління транспортними процесами; система управління якістю надання послуг; реалізація ефективної кадрової політики; доступ до природних ресурсів тощо);

6) внутрішні базисні спеціальні (фінансова діяльність; державна фінансова підтримка; інвестиційна політика; техніко-економічна характеристика тощо);

7) внутрішні похідні загальні (рівень розвитку

інформаційних технологій та систем; відповідна організаційна структура задач діяльності МТІ; інформатизація технологічного процесу тощо);

8) внутрішні похідні спеціальні (якість перевезення та обслуговування; високваліфікований персонал; зв'язок з міжнародними транспортними коридорами;

можливість розширення транспортних мереж; надання високотехнологічних послуг МТІ тощо).

Різні комбінації можливих реалізацій параметрів детермінант можна представити у вигляді кубу Цвікі [11] (рис. 1).

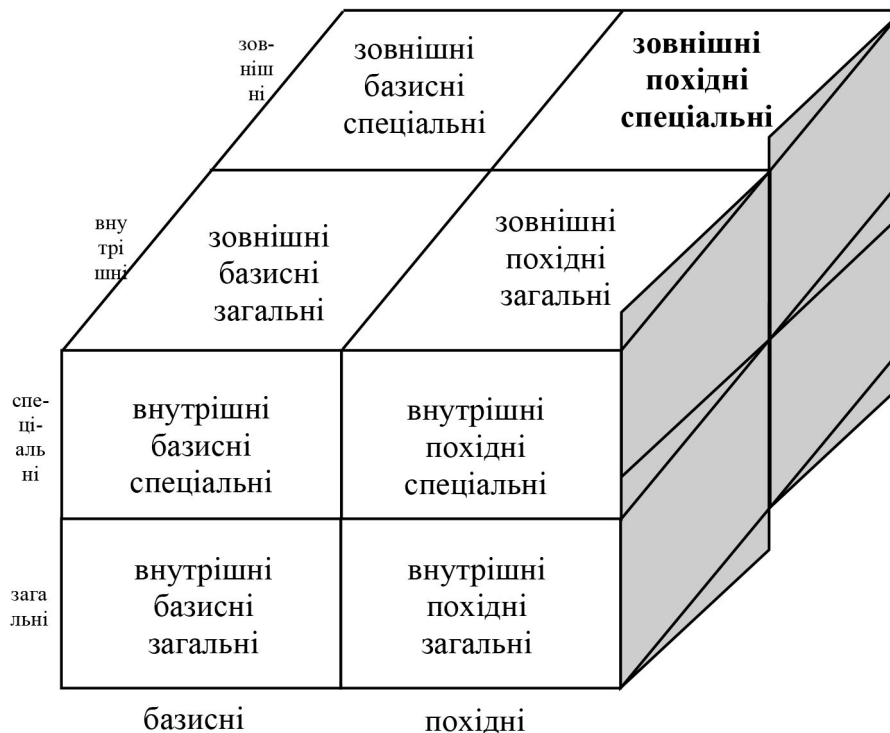

Рис. 2. Куб Цвікі, що демонструє групи детермінантів, що впливають на управління конкурентоспроможністю МТІ [складено автором]

З огляду на тему дослідження пріоритетними євроінтеграційними детермінантами, що впливають на управління конкурентоспроможністю МТІ є зовнішні похідні спеціальні, оскільки дані фактори направлені на зовнішній розвиток морської транспортної інфраструктури. Так, відносно до детермінантів управління конкурентоспроможністю МТІ, таких як зовнішні похідні спеціальні детермінанти, можна сформулювати євроінтеграційні детермінанти управління конкурентоспроможністю МТІ, які поділені за наступними напрямками:

1) створення умов для досягнення та підтримки стабільного й передбачуваного конкурентного середовища для судноплавства та інших морських галузей для забезпечення стійкості європейської морської транспортної інфраструктури;

2) формування заходів з популяризації морських професій з ціллю підготовки та перепідготовки високваліфікаційних кадрів у сфері морської транспортної інфраструктури;

3) співпраця держав відносно покращення екологічного стану морських перевезень, запобігання аварій та інцидентів на морі тощо;

4) формування вимог стосовно охорони та безпеки на морі.

ВИСНОВКИ

Європейський Союз відіграє одну з головних ролей у впровадженні та формуванні найбільш прогресивних напрямків розвитку. Детермінанти управління

конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури знаходяться у тісному взаємозв'язку. Базисні фактори є підґрунтям для концентрації ресурсів та створюють можливості для розвитку – формування похідних детермінант. Внутрішні детермінанти об'єднують в собі як базисні фактори, так і похідні, розвиваються та перетворюються під дією та щільним взаємозв'язком із зовнішніми детермінантами. Зовнішні детермінанти у представленій системі об'єднуються шляхом виокремлення євроінтеграційних та глобалізаційних детермінант, спрямованих на зовнішній розвиток.

Таким чином, результати дослідження свідчать, що євроінтеграційні детермінанти управління конкурентоспроможністю морської транспортної інфраструктури є одними з найважливіших характеристик, яка використовується для встановлення концептуальних засад та формування ефективної методики управління конкурентоспроможності морської транспортної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія соціології. URL: <http://sbiblio.com/biblio/content.aspx?dictid=97&wordid=812455>
2. Тришин В.Н. Словарь синонимов ASIS. URL: www.trishin.ru
3. Толковый словарь по психологии. URL: <https://vocabulary.ru/slovari>
4. Большая российская энциклопедия. URL: <https://bigenc.ru/>

5. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. URL: <https://www.ozon.ru/context/detail/id/2923563>

6. Коврига С. Детермінанти політичного простору. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/27420>

7. Дробот С.А. Сутність детермінантів розвитку та їх класифікація. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Ужгород: Гельветика, 2018. Вип. 22. Ч. 1. С. 97–100.

8. Кузьмін О.Є., Горбаль Н.І. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства (організації). Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2004. 188 с.

9. Щетинина В.Д. Международная конкуренция / пер. с англ. М. Портер. Москва: Международные отношения, 2003. 463 с.

10. Беззубченко О.А. Оцінка конкурентоспроможності галузей національної економіки в умовах глобалізації. Економічний простір. 2009. № 21. С. 85–93.

11. Коротков А.В. Маркетинговые исследования. Москва: Юрайт, 2014. 595 с.

References

1. Encyclopedia of Sociology. URL: <http://siblibio.com/biblio/content.aspx?dictid=97&wordid=812455> (in Russian)

2. Trishin V.N. Synonym dictionary ASIS. URL:

www.trishin.ru (in Russian)

3. Explanatory Dictionary of Psychology. URL: <https://vocabulary.ru/slovari> (in Russian)

4. The Great Russian Encyclopedia. URL: <https://bigenc.ru/> (in Russian)

5. Nelyubin L.L. Explanatory Translation Dictionary. URL: <https://www.ozon.ru/context/detail/id/2923563> (in Russian)

6. Kovryha S. Determinants of political space. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/27420> (in Ukrainian)

7. Drobot S.A. Essence of determinants of development and their classification. Scientific Bulletin of Uzhgorod National University: Series: International Economic Relations and World Economy. Uzhhorod: Helvetika, 2018. Issue. 22. Part 1. pp. 97–100. (in Ukrainian)

8. Kuzmin O.E., Horbal N.I. Management of international competitiveness of the enterprise (organization). Lviv: National University "Lviv Polytechnic", 2004. 188 p. (in Ukrainian)

9. Shchetinina, V.D. International competition / transl. from English M. Porter. Moscow: International relations, 2003. 463 p. (in Russian)

10. Bezzubchenko O.A. Assessment of the competitiveness of the national economy in the conditions of globalization. Economic space. 2009. № 21. pp. 85–93. (in Ukrainian)

11. Korotkov A.V. Marketing research. Moscow: Yurait, 2014. 595 p. (in Russian)